

Jacek Pomiankiewicz

Recenzja książki

Polskie Towarzystwo Penitencjarne w zmieniającej się rzeczywistości społecznej i więziennej.

Księga jubileuszowa 1991-2016,

pod redakcją Józefa Nawoja i Roberta Pokleka

(Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Kalisz 2017, s. 206)

Opracowanie zbiorowe, określane jako księga jubileuszowa, przygotowane zostało przez Polskie Towarzystwo Penitencjarne oraz Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu. Sygnowane jest jako sto dziewięćdziesiąte czwarte wydawnictwo Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Tom powstał w związku z ubiegłorocznym jubileuszem 25-lecia działalności PTP, pod naukową redakcją R. Pokleka i J. Nawoja, przy współpracy wydawniczej zespołu w składzie: K. Jędrzejak, B. Nowak, E. Wasilewski i M. Greberski.

Księgę, która ma nieco ponad 200 stron rozpoczyna słowo wstępne Krzysztofa Jędrzejaka oraz wprowadzenie Józefa Nawoja. Jak podkreśla K. Jędrzejak, powstanie Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu w 1991 r. było „dowodem na możliwą i konieczną współpracę środowiska funkcyjniarzy ze światem nauki i przedstawicielami innych dziedzin życia społecznego mających w swoim zainteresowaniu szeroko pojętą problematykę wykonania kary pozbawienia wolności. Różnorodność środowisk skupionych w PTP to niewątpliwie wartość, która pozwala na wzajemne poznawcze ubogacenie”. Natomiast w słowie wprowadzenia J. Nawój wyjaśnia genezę powstania opracowania: „Zamiarem wydania Księgi Jubileuszowej PTP jest upamiętnienie 25 rocznicy powołania do życia tej organizacji pozarządowej, przybliżenie problematyki, która była przedmiotem jej zainteresowania oraz wyrażenie wdzięczności wszystkim tym, którzy zapisali karty historii tego okresu bezinteresowną działalnością, która wspomagała polską penitencjarystkę”.

Część merytoryczną opracowania stanowią cztery bloki tematyczne: „Polskie Towarzystwo Penitencjarne wczoraj i dziś”, „Z problematyki penitencjarnej”, „Alfabet wspomnień” oraz „Bibliografia Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego”.

W pierwszej części znalazło się siedem artykułów omawiających wybrane interesujące zagadnienia z obszaru penitencjarystyki, nie za dobrze znane nawet w środowisku więzienników. P. Szczepaniak ciekawie opowiedział o genezie zorganizowania I Kongresu Penitencjarnego w 1996 r. oraz udziale PTP w jego przebiegu. („Autorskie refleksje wokół idei oraz organizacji I Polskiego Kongresu Penitencjarnego”). J. Rejman w artykule pt. „Innowacyjna koncepcja rozwiązań organizacyjnych i pedagogicznych zakładu karnego penitencjarystów rzeszowskich” przypomina interesujący model reformy struktury organizacyjnej więziennictwa wypracowany w 1988 r. przez członków Rzeszowskiego Dyskusyjnego Klubu Penitencjarnego. Uwagi autora są niezwykle interesujące np. w kontekście doświadczeń w funkcjonowaniu współczesnych oddziałów penitencjarnych. E. Wasilewski omówił kulisy powstania i znaczenie miesięcznika o zasięgu ogólnopolskim wydawanego w latach 1992-1998 przez COSSW w Kaliszu, będącego emanacją aktywności członków PTP („Nasz Głos” – dziennikarska inicjatywa Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego”). Dwa kolejne artykuły prezentują lokalne inicjatywy związane z funkcjonowaniem PTP, stanowiące opis godnych rozpowszechniania praktyk (T. Seroczyński, „Więzienny Klub Literacki Bartnicka 10” oraz A. Jaworska, E. Bartkowska, „Relacja z działalności Terenowego Koła PTP w Czarnem”). B. Nowak przygotował sprawozdanie z konferencji naukowej „Nowe instytucje prawa karnego wykonawczego stosowane wobec skazanych na karę pozbawienia wolności” zorganizowanej w 2016 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego m.in. pod auspicjami PTP („Mundurowi na Uniwersytecie Łódzkim”). Na zakończenie pierwszej części J. Werbiński przygotował dość lakoniczne „Kalendarium działalności PTP w latach 2014-2016”, podkreślając najważniejsze dokonania organizacji w ciągu trzech minionych lat.

Drugi blok opracowania zawiera sześć artykułów. Pierwszym jest tekst P. Nasiłowskiego „System Dozoru Elektronicznego (SDE) w Polsce”, zawierający bogaty materiał statystyczny i ikonograficzny. R. Poklek w artykule „Edukacja funkcjonariuszy Służby Więziennej po transformacji ustrojowej” opisał ewolucję systemu edukacji funkcjonariuszy SW po transformacji ustrojowej lat 1989/1990 w związku ze zmianami filozofii

wykonywania kary pozbawienia wolności. Kolejny artykuł „Społeczna sylwetka podoficera Służby Więziennej w Polsce”, autorstwa S. Picha, powstał w oparciu o wnikliwe badania socjologiczne autora i jest próbą opisanego portretu społecznego podoficera SW. R. Witkowski podjął niezwykle istotną społecznie problematykę wolontariatu więźniów w hospicjach, ze szczególnym uwzględnieniem roli administracji więziennej w tym zakresie, omawiając programy readaptacji osób pozbawionych wolności („Rola personelu penitencjarnego w przygotowaniu więźniów do wolontariatu w hospicjach”).

P. Łapiński, J. Głuch przygotowali artykuł podejmujący nowatorski temat: „Sukces czy szansa? Refleksje o genezie i perspektywach działalności Sekcji Promocji Zdrowia Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego”. M. Garcarek, R. Poklek podjęli tematykę szans i możliwości wykorzystania sztuki teatralnej w oddziaływaniach penitencjarnych w artykule „Sztuka teatralna jako środek oddziaływań penitencjarnych na przykładzie Oddziału Zewnętrznego w Kaliszu Aresztu Śledczego w Ostrowie Wielkopolskim”.

W części wspomnieniowej umieszczone zostały dwa teksty. Pierwszy autorstwa B. Nowaka pt. „Alfabet wspomnień. Ludzie z Towarzystwa” jest zestawieniem 51 biogramów wybranych działaczy PTP, z uwzględnieniem sylwetek prezesów. Poza tym autor zamieścił wykaz osobowy założycieli PTP w Kaliszu. M. Gordon przybliżyła czytelnikowi niezwykle ciekawą postać prof. dr. hab. H. Machela, zmarłego w roku 2016, doświadczonego praktyka więziennego oraz uznany autorytet naukowy („Henryk Machel – człowiek i dzieło”).

J. Nawój przygotował „Bibliografię Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego”, stanowiącą wykaz literatury odnoszącej się do PTP, który został zaprezentowany w dwóch rozdziałach. W pierwszym znajdują się pozycje, które wyjaśniają genezę powstania Towarzystwa, przybliżają jego cele i zadania statutowe. Ważną częścią tego rozdziału jest kalendarium PTP, w którym są zawarte opisy wydarzeń związanych z aktywnością Towarzystwa, ale nie zawsze były udokumentowane w publikacjach. Lektura ich ukazuje obraz bogatej, różnorodnej aktywności organizacji w okresie dwudziestopięcioletniej jej historii. W wykazie literatury znajdują się biogramy najwybitniejszych twórców i działaczy PTP oraz wspomnienia o członkach, którzy już odeszli, a których pamięć dla Towarzystwa jest nieoceniona. W drugim rozdziale bibliografii znajduje się wykaz publikacji, które zostały wydane przez lub przy współpracy PTP. Ponadto w tej części

wykazu zostały umieszczone publikacje wydane pod honorowymi auspicjami Towarzystwa, których to użyczyli G. i J. Koreccy. Wykaz literatury zamykają publikacje Katowickiego Dyskusyjnego Klubu Penitencjarnego oraz publikacje wydane pod patronatem terenowych kół PTP.

Głównym celem opracowania jest ukazanie wybranych zagadnień dotyczących roli i zadań realizowanych przez Służbę Więzienną, niektórych problemów związanych z wykonywaniem kary pozbawienia wolności, ze szczególnym uwzględnieniem dokonań Polskiego Towarzystwa Penitencjarnego w ćwierćwieczu swego funkcjonowania.

Autorzy opracowali materiały w oparciu o akty prawne, bogato wykorzystaną literaturę przedmiotu oraz własne doświadczenie zawodowe jako funkcjonariuszy i pracowników SW, a także dorobek dydaktyczno-naukowy.

Wartością książki jest jej syntetyczny, przejrzysty i spójny układ wewnętrzny oraz przystępny dla czytelnika język tekstu. Powstało kompendium wartościowe, oczekiwane przede wszystkim w środowisku penitencjarystów, ale przydatne również dla studentów pogłębiających wiedzę z zakresu pedagogiki, administracji oraz bezpieczeństwa. Lektura jest więc godna polecenia szerokiemu gronu odbiorców.

W tekście publikacji zdarzają się drobne błędy, głównie o charakterze językowym, technicznym, ale nie rzutują one na właściwy merytorycznie poziom pracy.

Zamieszczane w księdze jubileuszowej teksty są zobrazowaniem wielowymiarowej i interdyscyplinarnej działalności PTP. Wartością wydawnictwa jest również propagowanie wartości państwowotwórczych w odniesieniu do roli Służby Więziennej. Walorem części tekstów przygotowanych przez zespół jest ich wartość historyczna, ale jednocześnie w znacznej mierze aktualność podnoszonych zagadnień. Jest to odzwierciedleniem międzypokoleniowej więzi penitencjarystów skupionych wokół PTP. Podkreślić należy, że opracowanie jest upamiętnieniem i hołdem złożonym ludziom zaangażowanym w działalność stowarzyszenia (zwłaszcza część pierwsza, trzecia i czwarta), ale też wykazuje głęboką troskę o kondycję współczesnej polskiej Służby Więziennej.

Książka może być również przyczynkiem do podjęcia szerszego dyskursu na temat polityki karnej państwa w ciągu minionych 25 lat, skuteczności realizowanych oddziaływań penitencjarnych oraz ewolucji i funkcjonowania Służby Więziennej. W ocenie recenzenta opracowanie zostanie życzliwie przyjęte przez czytelników.